

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog specjalny (235919)

**Specjaliści nauczania i wychowania
gdzie indziej niesklasyfikowani**

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog specjalny

(235919)

**Specjaliści nauczania i wychowania
gdzie indziej niesklasyfikowani**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog specjalny (235919)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [84]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pxhere.com/pl/photo/922153> [dostęp: 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU.....	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD.....	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie	8
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji.....	8
2.7. Zawody pokrewne.....	9
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Wspieranie i aktywizowanie rozwoju osoby niepełnosprawnej z uwzględnieniem jej indywidualnych potrzeb oraz wartości	10
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Kształtowanie postaw dzieci oraz ich opiekunów w procesie kształcenia, wychowania i integracji osób niepełnosprawnych i zdrowych.....	12
3.4. Kompetencje społeczne	13
3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu	13
3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji	14
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO	14
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	14
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.....	16
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	16
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie	17
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	18
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE.....	18
7. SŁOWNIK POJĘĆ	19
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze).....	20
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe).....	22

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Pedagog specjalny 235919

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Nauczyciel osób niepełnosprawnych.
- Nauczyciel specjalny.
- Opiekun osób niepełnosprawnych.
- Wychowawca osób niepełnosprawnych.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 2359 Teaching professionals not elsewhere classified.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja P – Edukacja.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspercki:

- Danuta Jasińska – Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Płock.
- Anna Jawor-Joniewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Marta Kucińska – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3, Gdańsk.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Zdzisław Czajka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Maciej Gruza – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Urszula Jeruszka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Barbara Sajkiewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Jolanta Religa – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Małgorzata Broła – Kuratorium Oświaty w Warszawie, Delegatura w Radomiu, Radom.
- Marlena Gautam – Centrum Edukacji Dorosłych, Tczew.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Jolanta Porębska – Uczelnia Łazarskiego, Warszawa.
- Urszula Przystalska – Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu, Wrocław.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Pedagog specjalny przygotowuje dzieci i osoby niepełnosprawne do samodzielnego życia w społeczeństwie. Osoba wykonująca ten zawód diagnozuje potrzeby rozwojowe, edukacyjne i funkcjonalne osób niepełnosprawnych, określa metody przeciwdziałania konsekwencjom niepełnosprawności oraz udziela wsparcia w edukacji osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Pedagog specjalny pracuje z osobami niepełnosprawnymi, w tym z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych¹⁷, przewlekle chorymi, głuchymi i niedosłyszącymi, niewidomymi lub słabowidzącymi oraz z niepełnosprawnościami intelektualnymi¹² i ruchowymi różnego stopnia (w tym niepełnosprawnościami sprzężonymi¹³). Prowadzi systematyczne badania dotyczące potrzeb edukacyjnych i rozwojowych osób niepełnosprawnych. Poszukuje efektywnych metod pracy dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości wychowanków. Często formą pracy jest poradnictwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów.

Pedagog specjalny udziela wsparcia i pomocy osobom niepełnosprawnym w realizacji zadań życiowych i uczestnictwa w życiu społecznym. Realizuje procesy rewalidacji, kompensacji oraz resocjalizacji osób niepełnosprawnych. Zalicza się do nich przede wszystkim wielokierunkowy rozwój osobowości wychowanków, kompensowanie i korekcję funkcji zaburzonych, usprawnianie funkcji niezaburzonych, ujawnianie i rozwój talentów, przygotowanie do czynnego życia w społeczeństwie, wyrabianie zaradności życiowej i odpowiedzialności za własne porażki i sukcesy.

Pedagog specjalny prowadzi zajęcia dydaktyczno-wychowawcze i opiekuńcze z dziećmi i młodzieżą w przedszkolach, szkołach różnych poziomów nauczania oraz w klasach integracyjnych. Do zajęć tych zalicza się w szczególności nauczanie określonych przedmiotów, prowadzenie zajęć specjalistycznych, m.in. takich jak: gimnastyka korekcyjna, zajęcia świetlicowe, zajęcia w internacie. Praca pedagogów specjalnych jest dostosowana zarówno do stopnia i specyfiki niepełnosprawności, jak i jednostki organizującej proces dydaktyczny (przedszkole, szkoła ponadpodstawowa).

Ponadto, pedagog specjalny wykonuje zadania z zakresu udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, polegające na wspieraniu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów zatrudnionych w szkołach w zakresie: rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów. Wspomaga też w rozpoznawaniu barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły.

Sposoby wykonywania pracy

Pracownik w zawodzie **pedagog specjalny** wykonuje pracę polegającą m.in. na:

- udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym w realizacji zadań życiowych, wzmocnieniu ich sił fizycznych i psychicznych, kompensowaniu różnych deficytów, przewyciężaniu izolacji oraz przygotowaniu ich do pracy zawodowej,
- prowadzeniu badań naukowych nad metodami oddziaływania na osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności i ich potrzebami edukacyjnymi, właściwościami rozwoju psychofizycznego i społecznego osób niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie, a także wybitnie zdolnych,
- określaniu uwarunkowań efektywności nauczania osób niepełnosprawnych,
- budowaniu psychospołecznych podstaw rehabilitacji,
- diagnozowaniu i rozpoznawaniu specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- kierowaniu osób niepełnosprawnych na badania psychologiczne w celu dokonania diagnozy procesów poznawczych,
- doborze swoistych metod oraz form nauczania i wychowania²¹ uczniów niepełnosprawnych²⁰ oraz skutecznych strategii współpracy z rodzicami,
- realizowaniu zajęć rewalidacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (niewidomych, głuchoniemych, niepełnosprawnych intelektualnie itp.),
- świadczeniu różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży z różnymi niepełnosprawnościami, ich rodziców i nauczycieli,
- udzielaniu i organizowaniu wsparcia dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów zatrudnionych w szkołach w zakresie rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów,
- prowadzeniu, wspólnie z innymi nauczycielami, zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- prowadzeniu zintegrowanych działań i zajęć określonych w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych,
- współorganizowaniu kształcenia integracyjnego włączającego dzieci i młodzież niepełnosprawną w proces kształcenia i wychowania,
- udzielaniu pomocy zespołom nauczycieli i specjalistom prowadzącym zajęcia w opracowywaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz doborze form i metod pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną,
- współpracy z przedszkolami, szkołami i placówkami specjalnymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz niepełnosprawnych.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2. i 3.3. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Pedagog specjalny pracuje przede wszystkim w budynku zamkniętym w różnego rodzaju placówkach kształcenia i wychowania specjalnego. W ramach swoich zadań, pedagog specjalny organizuje także wyjścia wychowanków poza placówkę – np. na pocztę, na dworzec, do sklepu, do parku, lasu itp. Praca nie jest rutynowa, osoba wykonująca ten zawód musi umieć samodzielnie organizować swoje stanowisko pracy, zadania i czas.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Pedagog specjalny w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- komputer z typowym oprogramowaniem biurowym lub dedykowanym oprogramowaniem umożliwiającym przygotowywanie prezentacji, zbieranie materiałów i danych niezbędnych do planowania i realizacji pracy,
- oprogramowanie do przeglądania zasobów internetu, wysyłania i odbierania poczty elektronicznej,
- typowe urządzenia biurowe, takie jak drukarka, ksero, faks, skaner,
- telefon stacjonarny i komórkowy.

Organizacja pracy

Pedagog specjalny pracuje samodzielnie lub współpracuje z innymi specjalistami – np. wychowawcą, psychologiem, lekarzem, terapeutą, dyrektorem placówki, dążąc do określenia zakresu i specyfiki działań dla niepełnosprawnych podopiecznych.

Praca pedagoga specjalnego wymaga częstych i intensywnych kontaktów z ludźmi. Są to rozmowy indywidualne, konsultacje, prowadzenie cykli terapii, rehabilitacji, licznych obserwacji, a także zajęć lekcyjnych.

W zależności od miejsca zatrudnienia i zakresu obowiązków, pedagog specjalny pracuje w dni powszednie, od 20 do 40 godzin tygodniowo. Godziny pracy są na ogół stałe, ale i nierzadko zależne od tygodniowego rozkładu zajęć w danej placówce. Pedagodzy specjalni zatrudnieni np. w ośrodku edukacyjno-rehabilitacyjno-wychowawczym, w internatach, prowadzący warsztaty terapii zajęciowej mogą pracować także w dni standardowo wolne od pracy i w nocy.

Pedagog specjalny samodzielnie określa metody i sposoby realizacji swoich działań. W jego pracy występują czynności powtarzające się, np.: przygotowanie, prowadzenie i analiza ankiet, badań. Ponadto osoba wykonująca ten zawód indywidualizuje swoje działania, każdorazowo dostosowując swoje podejście do podopiecznego. Reaguje także w sytuacjach kryzysowych, dbając o bezpieczeństwo i zdrowie wychowanków. Niekiedy uczestniczy w rozprawach sądowych.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Wykonywanie pracy w zawodzie **pedagog specjalny** nie wiąże się z występowaniem specyficznych zagrożeń dla zdrowia. Niemniej jednak, osoba zatrudniona w tym zawodzie może być narażona na następujące zagrożenia:

- psychofizyczne (agresywne zachowanie podopiecznych lub ich rodziców),
- przewlekłe schorzenia narządów mowy,
- zaburzenia emocjonalne lub nerwice spowodowane częstymi i powtarzającymi się sytuacjami stresowymi,
- akustyczne – hałas podczas zajęć z wychowankami, który utrudnia koncentrację.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **pedagog specjalny** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu krążenia,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność narządu wzroku,

- sprawność narządu słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- ostrość wzroku,
- ostrość słuchu,
- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- rozróżnianie barw,
- zmysł równowagi,
- zręczność rąk i palców,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- uzdolnienia pedagogiczne,
- zdolność koncentracji uwagi,
- podzielność uwagi,
- dobra pamięć,
- łatwość wypowiedzania się w mowie i w piśmie,
- łatwość przechodzenia z jednej czynności na drugą,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolność motywowania siebie,
- zdolność motywowania podwładnych,
- zdolność analizowania i systematyzowania złożonych problemów,
- zdolność skutecznego przekonywania,
- zdolność rozwiązywania konfliktów,
- predyspozycje do postępowania z ludźmi;

w kategorii cech osobowościowych

- komunikatywność,
- asertywność,
- samodzielność,
- samokontrola,
- systematyczność,
- dyspozycyjność,
- odporność emocjonalna,
- odpowiedzialność za innych,
- empatia,
- serdeczność,
- kontrolowanie własnych emocji,
- radzenie sobie ze stresem,
- dbałość o jakość pracy,
- gotowość do współdziałania,
- wytrwałość i cierpliwość,
- gotowość do dzielenia się wiedzą,
- gotowość do ustawicznego uczenia się.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Osoba pracująca jako **pedagog specjalny** powinna cechować się dobrą sprawnością psychofizyczną, rozwiniętym zmysłem wzroku i słuchu. Ze względu na specyfikę pracy, wymagającą licznych

kontaktów osobistych i rozmów z podopiecznymi, pedagogiem specjalnym nie może zostać osoba z wadami wymowy (silne jękanie, mowa niewyraźna, pozbawiona dykcji). Ze względu na konieczność kontaktowania się z różnymi instytucjami, pedagog specjalny musi być osobą sprawną ruchowo.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **pedagog specjalny** niezbędne jest ukończenie studiów I lub II stopnia na kierunku pedagogika specjalna z określoną specjalizacją, bądź posiadanie kwalifikacji do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub przedszkola kształcenia specjalnego⁵.

Ponadto w celu wykonywania tego zawodu można ukończyć studia podyplomowe, doktoranckie lub kursy w zakresie adekwatnym do specjalizacji (pedagogika lecznicza, pedagogika terapeutyczna, oligofrenopedagogika, surdopedagogika, tyflopädagogika).

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Pedagog specjalny musi posiadać wykształcenie wyższe pedagogiczne ze specjalizacją uprawniającą go do pracy w określonej placówce kształcenia i wychowania specjalnego.

Ponadto od osób wykonujących ten zawód pracodawcy z reguły oczekują:

- udokumentowanego doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą,
- posiadania certyfikatów i świadectw potwierdzających ukończenie studiów podyplomowych lub dodatkowych kursów specjalizacyjnych np. z zakresu pedagogiki leczniczej, pedagogiki terapeutycznej, oligofrenopedagogiki, surdopedagogiki, tyflopädagogiki,
- posiadania certyfikatów i świadectw potwierdzających udział w szkoleniach i konferencjach z zakresu pedagogiki ogólnej i specjalnej,
- certyfikatów poświadczających odbycie zajęć z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego dla nauczycieli / pedagogów szkolnych.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

W zawodzie **pedagog specjalny** możliwości awansu są ograniczone. W placówkach publicznych ścieżkę awansu zawodowego nauczycieli¹ wyznacza Karta Nauczyciela⁴. Pracownik wykonujący ten zawód może budować swoją karierę w kierunku eksperckim lub kierowniczym.

Pedagog specjalny może kolejno zostać:

- nauczycielem kontraktowym⁹,
- nauczycielem mianowanym¹⁰,
- nauczycielem dyplomowanym⁸.

Pracownik w tym zawodzie może także przystąpić do konkursu na stanowisko:

- dyrektora placówki (jeżeli ukończy studia podyplomowe z zakresu zarządzania w oświacie),

- doradcę metodycznego,
- konsultanta w powiatowych, wojewódzkich i centralnych ośrodkach doskonalenia nauczycieli.

Pedagog specjalny ma także możliwość starania się o zatrudnienie we władzach oświatowych samorządowych, w kuratoriach oświaty⁷ oraz w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Możliwość awansu mają jedynie pedagodzy specjaliści spełniający warunki określone dla danego stanowiska lub funkcji, dotyczące przede wszystkim wykształcenia, stażu pracy oraz kompetencji zawodowych.

Możliwość awansu zawodowego pedagoga specjalnego pracującego w placówkach niepublicznych uzależniona jest od wielkości danej placówki, a także obowiązującej w niej struktury stanowisk.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Obecnie (w 2018 r.) metodą potwierdzenia kompetencji w zawodzie **pedagoga specjalnego** jest ukończenie wyższych studiów pedagogicznych. Alternatywą jest także ukończenie studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych (np. z zakresu pedagogiki leczniczej, pedagogiki terapeutycznej) lub studiów doktoranckich.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **pedagog specjalny** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Nauczyciel doradca metodyczny	235105
Nauczyciel niesłyszących i słabosłyszących (surdopedagog)	235201
Nauczyciel niedostosowanych społecznie (pedagog resocjalizacji, socjoterapeuta)	235202
Nauczyciel niewidomych i słabowidzących (tyflop pedagog)	235203
Nauczyciel upośledzonych umysłowo (oligofrenopedagog)	235205
Nauczyciel konsultant	235905
Nauczyciel psycholog	235908
Nauczyciel specjalista terapii pedagogicznej	235909
Pedagog szkolny	235912
Pedagog	235921

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **pedagog specjalny** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Gromadzenie wiedzy i prowadzenie badań empirycznych nad procesem edukacyjnym, wychowawczym i rewalidacyjnym osób z niepełnosprawnościami.
- Z2 Przygotowanie profesjonalnej oceny dysfunkcji i potencjału osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością.
- Z3 Projektowanie wsparcia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z niepełnosprawnościami) i ocena jego skuteczności.

- Z4 Organizowanie działalności dydaktyczno-wychowawczej i rewalidacyjnej, zmierzającej do uzyskania wszechstronnego rozwoju przez każdą jednostkę niepełnosprawną na miarę jej indywidualnych możliwości.
- Z5 Pełnienie funkcji nauczyciela w przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w oddziałach integracyjnych zorganizowanych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.
- Z6 Organizowanie procesu kształcenia i wychowania w zakresie edukacji włączającej³.
- Z7 Współpracowanie i udzielanie pomocy rodzicom i opiekunom osób niepełnosprawnych.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Wspieranie i aktywizowanie rozwoju osoby niepełnosprawnej z uwzględnieniem jej indywidualnych potrzeb oraz wartości

Kompetencja zawodowa Kz1: Wspieranie i aktywizowanie rozwoju osoby niepełnosprawnej z uwzględnieniem jej indywidualnych potrzeb oraz wartości obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, Z4, Z5, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Gromadzenie wiedzy i prowadzenie badań empirycznych nad procesem edukacyjnym, wychowawczym i rewalidacyjnym osób z niepełnosprawnościami	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> Terminologię używaną w pedagogice specjalnej, jej źródła oraz zastosowania w obrębie pokrewnych dyscyplin naukowych; Działy pedagogiki specjalnej; Zasady projektowania i prowadzenia badań w pedagogice; Problemy badawcze, metody, techniki i narzędzia badawcze; Aspekty etyczne współczesnych działań pedagogiki specjalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystywać wiedzę teoretyczną z zakresu pedagogiki specjalnej oraz powiązanych z nią dyscyplin w celu analizowania i interpretowania problemów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych; Posługiwać się ujęciami teoretycznymi z działy pedagogiki specjalnej w celu analizowania motywów i wzorów ludzkich zachowań, diagnozowania i prognozowania sytuacji oraz analizowania strategii działań praktycznych; Projektować i prowadzić badania diagnostyczne w praktyce pedagogicznej, poszerzone do odpowiednich etapów edukacyjnych i uwzględniające zróżnicowane potrzeby edukacyjne; Dobierać i wykorzystywać odpowiednie metody, techniki i narzędzia badawcze; Oceniać sytuacje problemowe uwzględniając realia i aspekty etyczne.

Z2 Przygotowanie profesjonalnej oceny dysfunkcji i potencjału osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> Charakterystykę psychopedagogiczną osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; Diagnozę funkcjonalną² osób ze specjalnymi potrzebami (w tym uczniów z niepełnosprawnościami) w praktyce; Sposoby analizowania możliwości, umiejętności oraz procesy poznawcze uczniów; Zakres diagnozowania stanu rozwojowego osób z niepełnosprawnością (zarówno zaburzeń, jak i potencjału rozwojowego) oraz prognozowania 	<ul style="list-style-type: none"> Dokonywać wielospecjalistycznej oceny psychopedagogicznej wychowanka (m.in. w strefie motorycznej, poznawczej, społeczno-emocjonalnej czy percepcji); Diagnostować i rozpoznawać specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; Analizować możliwości, umiejętności i procesy poznawcze uczniów; Określać predyspozycję i stan rozwojowy osób z niepełnosprawnością;

<ul style="list-style-type: none"> ich rozwoju; Istotę, przyczynę i klasyfikację niepełnosprawności; Procesy komunikacji interpersonalnej i społecznej, z uwzględnieniem szerokiego spectrum elementów istotnych w tych procesach. 	<ul style="list-style-type: none"> Klasyfikować niepełnosprawności; Komunikować się zgodnie z zasadami komunikacji interpersonalnej.
---	--

Z3 Projektowanie wsparcia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z niepełnosprawnościami) i ocena jego skuteczności

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> Cele, podstawy prawne, organizację i funkcjonowanie różnych instytucji edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, terapeutycznych, kulturalnych i pomocowych; Rodzaje i formy niepełnosprawności oraz optymalne sposoby i metody pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych; Zasady projektowania wsparcia dla osób ze specjalnymi potrzebami; Aspekty metodyczne działań w zakresie opieki, wychowania, rewalidacji, rehabilitacji, korektury i terapii; Innowacyjne formy edukacji. 	<ul style="list-style-type: none"> Współpracować z różnymi instytucjami i organizacjami edukacyjnymi, wychowawczymi, opiekuńczymi, terapeutycznymi, kulturowymi i pomocowymi; Dobierać metody pracy w zależności od formy niepełnosprawności ucznia; Projektować wsparcie dla osób ze specjalnymi potrzebami; Wykonywać działania w zakresie wychowania, rewalidacji, rehabilitacji, korektury i terapii zgodnie z założeniami metodycznymi; Stosować innowacyjne formy edukacji.

Z4 Organizowanie działalności dydaktyczno-wychowawczej i rewalidacyjnej, zmierzającej do uzyskania wszechstronnego rozwoju przez każdą jednostkę niepełnosprawną na miarę jej indywidualnych możliwości

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> Założenia pracy terapeutyczno- <u>rewalidacyjnej</u>¹⁶ opracowane indywidualnie dla każdego dziecka niepełnosprawnego; Organizację i realizację specjalistycznych działań profilaktycznych, edukacyjno-wychowawczych, korekcyjno-rewalidacyjnych, wspierająco-pomocowych i innych w pracy z osobami z niepełnosprawnością na różnych etapach rozwoju; Zasady dobierania metod i technik działania stosowanie do potrzeb osób z dysfunkcjami; Zasady prowadzenia analizy potrzeb edukacyjnych; Zasady prowadzenia poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla osób niepełnosprawnych; Metodykę kształcenia osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych; Metodykę wykonywania zadań – norm, procedur i dobrych praktyk stosowanych na wybranym etapie i obszarze działalności pedagogicznej (wychowanie przedszkolne, nauczanie w szkołach ogólnokształcących, 	<ul style="list-style-type: none"> Stosować założenia pracy terapeutyczno-rewalidacyjnej; Organizować i realizować działania profilaktyczne, edukacyjno-wychowawcze, korekcyjno-rewalidacyjne i wspierająco-pomocowe; Dobierać metody i techniki działania stosownie do potrzeb osób z dysfunkcjami; Analizować potrzeby edukacyjne podopiecznych; Udzielać porad w zakresie kształtowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej osób niepełnosprawnych; Wykorzystywać w procesie kształcenia osób o specjalnych potrzebach odpowiednie metody i pomoce dydaktyczne; Przestrzegać metodyki wykonywania zadań norm i praktyk stosowanych w pedagogice i obszarze działalności pedagogicznej.

<p>technikach i branżowych szkołach, <u>kształcenie ustawiczne</u>⁶, w szkołach i oddziałach specjalnych oraz integracyjnych, w różnego typu ośrodkach wychowawczych).</p>	
---	--

Z5 Pełnienie funkcji nauczyciela w przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w oddziałach integracyjnych zorganizowanych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Charakterystykę psychopedagogiczną dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; • Zasady integracji dzieci niepełnosprawnych i zdrowych w ich naturalnym środowisku rówieśniczym; • Zasady organizowania zajęć dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; • Program nauczania dla dzieci posiadających pisemne orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej, zawierający podstawowe wymogi edukacyjne z poszczególnych przedmiotów nauczania; • Zasady udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywać w pracy wiedzę z zakresu charakterystyki psychopedagogicznej dzieci; • Organizować integrację dzieci niepełnosprawnych i zdrowych w ich naturalnym środowisku; • Prowadzić, wspólnie z innymi nauczycielami, zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; • Udzielać pomocy uczniom z niepełnosprawnościami tak, by nie zaniżać wymagań dydaktycznych wobec nich oraz kryteriów ich oceny; • Udzielać pierwszej pomocy.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Kształtowanie postaw dzieci oraz ich opiekunów w procesie kształcenia, wychowania i integracji osób niepełnosprawnych i zdrowych

Kompetencja zawodowa Kz2: Kształtowanie postaw dzieci oraz ich opiekunów w procesie kształcenia, wychowania i integracji osób niepełnosprawnych i zdrowych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z6, Z7, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z6 Organizowanie procesu kształcenia i wychowania w zakresie edukacji włączającej	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Strukturę i funkcje <u>systemu oświaty</u>¹⁸; • Podstawy prawa oświatowego, niezbędne do prawidłowego realizowania prowadzonych działań edukacyjnych; • Regulacje prawne w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; • Materiały do nauki dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych; • Koncepcję edukacji włączającej; • Zasady kształtowania prospołecznych postaw wobec osób niepełnosprawnych; • Metody budowania psychospołecznych podstaw rehabilitacji; • Zasady prowadzenia wspólnie z innymi nauczycielami zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; • Zasady opiniowania autorskich programów nauczania; 	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikować funkcje i strukturę systemu oświaty; • Realizować prowadzone działania edukacyjne zgodnie z prawem oświatowym; • Przestrzegać regulacji prawnych w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami; • Pozyskiwać i wykorzystywać materiały do nauki dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; • Stosować edukację włączającą; • Kształtować postawy prospołeczne wobec osób niepełnosprawnych oraz kształtowanie postaw prospołeczne osób niepełnosprawnych wobec osób zdrowych; • Budować psychospołeczne podstawy rehabilitacji; • Prowadzić, wspólnie z innymi nauczycielami, zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej;

<ul style="list-style-type: none"> Zasady i wytyczne opracowywania wniosków o uczniach wymagających szczególnej opieki. 	<ul style="list-style-type: none"> Opiniować przygotowywane w szkole autorskie, innowacyjne i eksperymentalne programy nauczania; Opracowywać wnioski dotyczące uczniów wymagających szczególnej opieki i pomocy wychowawczej.
--	--

Z7 Współpracowanie i udzielanie pomocy rodzicom i opiekunom osób niepełnosprawnych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> Sposoby i metody wsparcia rodziców, opiekunów osób niepełnosprawnych; System wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych; Podstawy opieki pracy z dzieckiem niepełnosprawnym w domu. 	<ul style="list-style-type: none"> Wspierać rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych; Wspierać rodziców dzieci niepełnosprawnych poprzez: kształtowanie prawidłowej postawy rodzicielskiej wobec własnego dziecka, informowanie na bieżąco o pracy ucznia na zajęciach, udzielanie codziennych instruktaży dotyczących odrabiania przez dziecko pracy domowej, udzielanie porad związanych z koniecznością skorzystania z dodatkowej pomocy innych specjalistów czy instytucji społecznych (i wskazywanie ich); Udzielać fachowych wskazówek dotyczących pomocy specjalnej i metod pracy z dzieckiem w domu.

3.4. Kompetencje społeczne

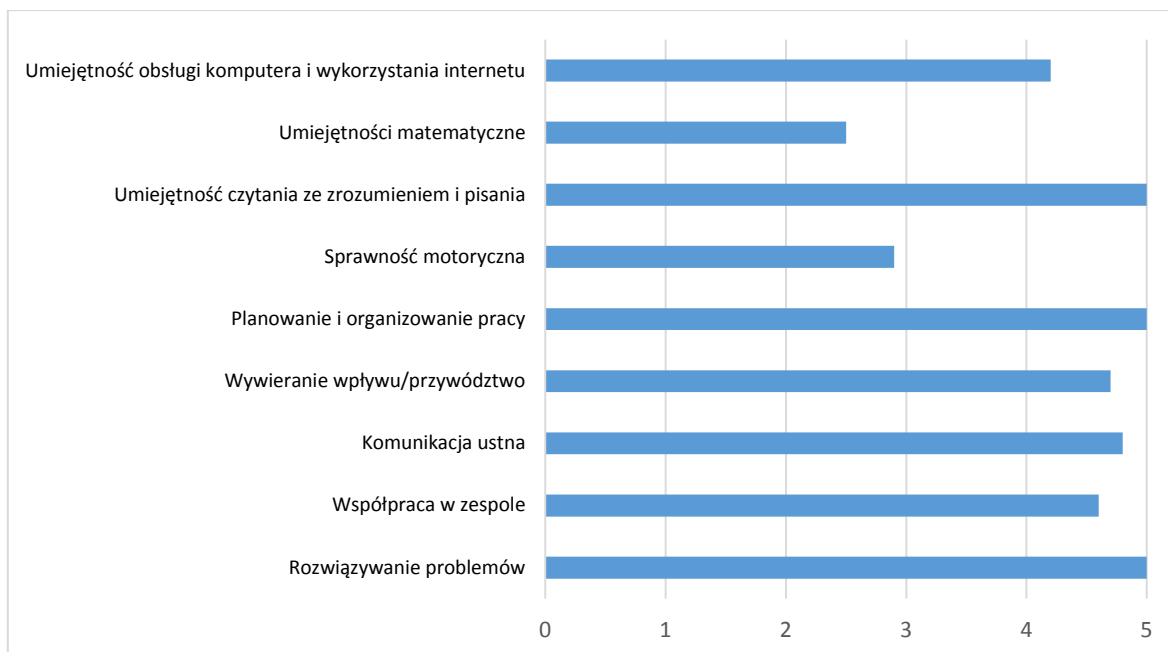
Pracownik w zawodzie **pedagog specjalny** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki własnych działań edukacyjno-wychowawczo-opiekuńczych skierowanych do podopiecznych.
- Kierowania się zasadami etyki zawodowej, w tym przestrzegania zasad uczciwości, rzetelności, poufności.
- Wykazywania zrozumienia i szacunku wobec każdego ucznia/osoby niepełnosprawnej oraz postrzegania różnorodności jako naturalnego aspektu w działalności edukacyjno-terapeutycznej.
- Prowadzenia współpracy w zespole w środowisku szkolnym oraz prowadzenia działań z zakresu pedagogiki specjalnej dla rodziców i opiekunów.
- Uczestniczenia w sposób aktywny w działalności organizacji i instytucjach realizujących działania pedagogiki specjalnej.
- Rozwijania kompetencji osobistych i zawodowych, w tym ustawicznego aktualizowania i podwyższania swoich kwalifikacji.

3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **pedagog specjalny**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **pedagog specjalny**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **pedagog specjalny** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <http://kwalifikacje.edu.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Pedagog specjalny jest zawodem powszechnie wykonywanym we wszystkich regionach kraju, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich, gdyż jest ściśle związany z edukacją. Najczęściej pedagodzy specjaliści znajdują zatrudnienie w organizacjach samorządowych, placówkach oświatowych oraz pozarządowych. Zazwyczaj są to:

- przedszkola specjalne,
- szkoły specjalne¹⁹,
- przedszkola i szkoły realizujące edukację włączającą,
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze,
- szkoły specjalne przysposabiające do pracy,

- placówki oświatowe¹⁴, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- placówki nadzoru pedagogicznego,
- placówki opieki, wychowania i rehabilitacji,
- placówki służby zdrowia,
- jednostki służby socjalnej,
- oświatowe agendy samorządowe,
- sądy,
- organizacje pozarządowe.

Preferowanym kandydatem do wykonywania zawodu pedagog specjalny jest osoba, która ukończyła kształcenie lub kurs zawodowy o profilu pedagoga specjalna o odpowiedniej specjalizacji.

Pedagog specjalny może założyć i prowadzić własną działalność, np. gabinet logopedyczny, indywidualne zajęcia czy obsługę przedszkoli, szkół w wyspecjalizowanym rodzaju zajęć.

Obecnie (2018 r.) zapotrzebowanie na pracowników w tym zawodzie rośnie z uwagi na dodatni przyrost naturalny oraz rosnącą liczbę osób wymagających specjalnej opieki pedagogicznej oraz popularyzację edukacji włączającej.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>
Europejski portal mobilności zawodowej EURES:
<https://eures.praca.gov.pl>
<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (w 2018 r.) podjęcie pracy w zawodzie **pedagog specjalny** wymaga ukończenia studiów wyższych na kierunku pedagogicznym z odpowiednią specjalizacją. Studia z tego zakresu oferują liczne uczelnie wyższe na terenie całej Polski. Kształcenie prowadzą szkoły wyższe (publiczne i niepubliczne) na kierunkach z obszaru pedagogiki oraz na studiach podyplomowych i doktoranckich.

Szkolenie

Pedagog specjalny może doskonalić swoją wiedzę i umiejętności, biorąc udział w szkoleniach organizowanych przez:

- Ośrodek Rozwoju Edukacji,
- firmy szkoleniowe, organizacje zawodowe oraz szkoły wyższe (prywatne i publiczne),
- instytucje, w których pracują pedagodzy specjaliści (np. szkolenia stanowiskowe, szkolenia z zakresu metod i narzędzi wykorzystywanych w pracy pedagoga specjalnego).

Szkolenia takie mogą dotyczyć np. arteterapii, wykorzystywania metody werbalno-tonalnej czy nowych metod terapii. Organizatorzy szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

Pedagog szkolny może również doskonalić swoją wiedzę i umiejętności samodzielnie, korzystając ze specjalistycznej literatury oraz czasopism branżowych.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **pedagog specjalny** wynosi średnio 3300 zł brutto miesięcznie. Połowa pracowników w tym zawodzie otrzymuje wynagrodzenie

w granicach od 2600 zł do 4100 zł brutto miesięcznie. Poziom wynagrodzeń osób wykonujących zawód pedagoga specjalnego uzależniony jest m.in. od:

- regionu Polski,
- zajmowanego stanowiska,
- typu pracodawcy (sfera budżetowa/sektor prywatny),
- wielkości aglomeracji (różnice między wsią a miastem),
- stażu pracy.

W przypadku osób wykonujących ten zawód w sferze budżetowej zarobki kształtują się podobnie jak u nauczycieli. Minimalne płace nauczycieli ustala się w oparciu o Kartę Nauczyciela w zależności od ich stażu pracy i posiadanych kwalifikacji oraz uzyskanego stopnia awansu zawodowego. Zarobki miesięczne magistra z przygotowaniem pedagogicznym¹⁵ nauczyciela stażysty¹¹ w 2018 r. wynosiły co najmniej 2417 zł brutto, nauczyciela kontraktowego – 2487 zł brutto, a nauczyciela mianowanego – 2824 zł brutto. Nauczyciel dyplomowany zarabia 3317 zł brutto miesięcznie. Pedagodzy jako pracownicy jednostek budżetowych mają prawo do trzynastej pensji. Otrzymują także dodatki, np. stażowy, motywacyjny, mieszkaniowy czy za wychowawstwo.

Pedagog specjalny ma szerokie możliwości uzyskania dochodu dodatkowego m.in. poprzez świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych lub prowadzenie indywidualnej terapii itp.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **pedagog specjalny** możliwe jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z niewielką dysfunkcją kończyn dolnych (05-R), która nie wyklucza stania i chodzenia, w tym samodzielnego przemieszczania się po zróżnicowanym terenie,
- z dysfunkcją narządu wzroku (04-O), jeśli posiadana wada jest skorygowana odpowiednimi szkłami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi, które zapewnią ostrość widzenia,
- słabo słyszących, głuchych i głuchoniemych (03-L), pod warunkiem zapewnienia im odpowiedniej pomocy technicznej oraz właściwego przygotowania środowiska i stanowiska pracy, np. pod kątem możliwości percepcji sygnałów alarmowych.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10. 2018 r.

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. poz. 1668, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 967).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. poz. 1574).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1578, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 1575, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (t.j. Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. poz. 529).

Literatura branżowa:

- Chojak M.: Neuropedagogika, neuroedukacja i neurodydaktyka. Diffin, Warszawa 2019.
- Chrzanowska I.: Pedagogika specjalna. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2018.
- Deptuła M. (red.): Diagnostyka pedagogiczna i profilaktyka w szkole i środowisku lokalnym. Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2004.
- Dykcik W.: Pedagogika specjalna. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2001.
- Hejnicka-Bezwińska T.: Pedagogika ogólna. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Łobocki M.: Teoria wychowania w zarysie. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010.
- Jarosz E., Wysocka E.: Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2006.
- Milerski B., Śliwerski B.: Pedagogika. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Monikowski C.: Conversations with Interpreter Educators: Exploring Best Practices. Gallaudet University Press, Waszyngton 2017.
- Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Skałbiana B.: Diagnostyka pedagogiczna. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Śliwerski B.: Nauczyciel jako zawód, w: Kwiatkowska H. (red.): Nauczyciel. Znaczenia i dylematy profesji. Studia Pedagogiczne t. 63. Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych, Radom 2010.
- Śliwerski B.: Pedagogika. Tom 4 Subdyscypliny i dziedziny wiedzy o edukacji. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2010.
- Wyczesany: Pedagogika upośledzonych umysłowo. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2004.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10. 2018]:

- Akademia Pedagogiki Specjalnej: <http://www.aps.edu.pl>
- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Komitet Nauk Pedagogicznych PAN: <http://www.knped.pan.pl>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej: <https://men.gov.pl>
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego: <https://www.nauka.gov.pl>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Polskie Towarzystwo Pedagogiczne: <http://www.ptp-pl.org/pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.
Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.

Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, cząstkowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.
Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.

Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Awans zawodowy nauczycieli	Sformalizowany i określony w przepisach prawa proces podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli, służący ich rozwojowi osobowemu i poprawie jakości funkcjonowania zatrudniających ich placówek w systemie oświaty.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
2	Diagnoza funkcjonalna	Ma na celu określenie poziomu funkcjonowania dziecka w poszczególnych sferach rozwojowych. Określa mocne i słabe strony dziecka, wskazuje deficyty oraz potencjał rozwojowy. Diagnoza ta posiada wystandaryzowane pomoce do badania i precyzyjnie sformułowane pytania. Wszystkie części diagnozy posiadają odpowiednie formularze do wykreślenia profilu rozwoju.	Jarosz E., Wysocka E.: Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2006
3	Edukacja włączająca	Polega na kształceniu i wychowywaniu osób z odchyleniami od normy w stanie zdrowia i rozwoju w powszechnych szkołach oraz w placówkach oświatowych, przy uwzględnieniu specyficznych potrzeb poznawczych i edukacyjnych takich uczniów oraz na stworzeniu warunków (przez dodatkowe zabiegi, świadczenia i pomoce naukowe) pozwalających na zaspokojenie tych potrzeb.	https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-wlaczajaca [dostęp: 31.10.2018]
4	Karta Nauczyciela	Ustawa regulująca prawa i obowiązki nauczycieli. Jest ona pragmatyką zawodową, co oznacza, że przy regulacji stosunku pracy osób jej podlegających, ma ona pierwszeństwo przed Kodeksem pracy.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
5	Kształcenie specjalne	Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]

INFORMACJA O ZAWODZIE – Pedagog specjalny 235919

6	Kształcenie ustawiczne	Kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]
7	Kuratorium Oświaty	Jednostka organizacyjna administracji szkolnej, nadzorująca szkoły i placówki wychowawczo-oświatowe w danym województwie.	Okoń W.: Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1998
8	Nauczyciel dyplomowany	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela dyplomowanego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela mianowanego.	Pyter M., Balicki A A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
9	Nauczyciel kontraktowy	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela kontraktowego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela stażysty i stopień niższy niż stopień nauczyciela mianowanego.	Pyter M., Balicki A A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
10	Nauczyciel mianowany	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela mianowanego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela kontraktowego i stopień niższy niż stopień nauczyciela dyplomowanego.	Pyter M., Balicki A A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
11	Nauczyciel stażysta	W polskim systemie awansu zawodowego nauczycieli jest to osoba posiadająca odpowiednie kwalifikacje do pracy w charakterze nauczyciela, ale nieposiadająca innego stopnia tego awansu.	Pyter M., Balicki A A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
12	Niepełnosprawność intelektualna	To obniżenie funkcji intelektualnych danej osoby w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim.	https://www.ore.edu.pl/2018/02/uczen-ze-speporadnik-dla-dyrektorow-2 [dostęp: 31.10.2018]
13	Niepełnosprawność sprzężona	To występowanie u dziecka niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną albo z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]

14	Placówki oświatowe	Jednostki organizacyjne wymienione w Ustawie tj. przedszkola, szkoły, placówki oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego; poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania; placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, kolegia pracowników służb społecznych.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]
15	Przygotowanie pedagogiczne	W polskim systemie uprawnień do nauczania w szkołach publicznych przygotowanie oznacza nabycie umiejętności pedagogicznych zapewniające prawidłowe nauczanie i sprawowanie opieki w oświacie. O posiadaniu przygotowania pedagogicznego świadczy dyplom ukończenia studiów lub inny dokument wydany przez uczelnię, dyplom ukończenia zakładu kształcenia nauczycieli lub świadectwo ukończenia kursu kwalifikacyjnego.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001575/O/D20171575.pdf [dostęp: 31.10.2018]
16	Rewalidacja	Oddziaływanie zmierzające do przywrócenia pełni sił osobom osłabionym poważną chorobą lub urazami. Celem zajęć rewalidacyjnych nie jest wyrównywanie braków. Rewalidacja przystosowuje upośledzonego do życia w społeczeństwie. Jej celem jest stawianie na mocne strony dziecka oraz szukanie tego co w nim jest najlepsze.	https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU3772 [dostęp: 31.10.2018]
17	Specjalne potrzeby edukacyjne	Obejmują potrzeby uczniów, którzy na podstawie opinii, orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej lub rozpoznania przedszkola, szkoły lub placówki wymagają objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Dostosowanie warunków edukacyjnych, wymagań edukacyjnych i organizacji procesu kształcenia może być wdrażane jednocześnie lub w zakresie odpowiadającym bieżącym potrzebom ucznia.	https://www.ore.edu.pl/2018/02/uczen-ze-speporadnik-dla-dyrektorow-2/ [dostęp: 31.10.2018]
18	System oświaty	Ustanowiona przez państwo polskie struktura organizacyjna zapewniająca w szczególności realizację prawa do nauki poprzez kształcenie, wychowanie i opiekę. Obejmuje on publiczne i niepubliczne żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadgimnazjalne, policealne, artystyczne oraz inne szkoły specjalne i placówki oświatowo-wychowawcze oraz opiekuńcze. Do systemu oświaty nie zalicza się szkół wyższych (uczelni).	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]
19	Szkoła specjalna	To instytucja, w której kształci i wychowuje się dzieci z różnymi zaburzeniami, upośledzeniami, które nie mogą uczęszczać do szkoły normalnej lub nie mogą sprostać wymogom tej szkoły. Termin ten obejmuje: przedszkole specjalne, szkołę podstawową zawodową i różne formy szkolenia dla dorosłych w ośrodkach zawodowej rehabilitacji.	http://pedagogika-specjalna.wyklady.org/wyklad/147_szkola-specjalna.html [dostęp: 31.10.2018]

INFORMACJA O ZAWODZIE – Pedagog specjalny 235919

20	Uczeń niepełnosprawny	Uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, z uwagi na jeden z rodzajów niepełnosprawności określony w przepisach prawa tj. rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001578/O/D20171578.pdf [dostęp: 31.10.2018]
21	Wychowanie	Całokształt procesów i oddziaływań zachodzących w toku wzajemnych relacji między dwiema osobami, pomagających im rozwijać własne człowieczeństwo.	Milerski B., Śliwerski B.: Pedagogika. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.